

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата наук з фізичного виховання і спорту, доцента
Афанасьєва Сергія Миколайовича
на дисертацію Саїнчук Анни Максимівни
«Фізична реабілітація хворих шийно-грудним остеохондрозом і
гіпертонічною хворобою»
поданої до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата наук з
фізичного виховання і спорту,
за спеціальністю 24.00.03 – фізична реабілітація

Актуальність обраної теми. Пропонована до захисту дисертаційна робота є актуальною. Епідеміологічні дані переконливо свідчать про зростання захворюваності на остеохондроз, гіпертонічну хворобу і поєднану патологію серед дорослого населення. Остеохондроз є однією з найпоширеніших причин, яка призводить до зниження працездатності і якості життя пацієнтів, переважно осіб середнього і старшого віку, та як наслідок має значні економічні наслідки.

Проблема вдосконалення методів фізичної реабілітації даного контингенту під час використання останніх досягнень вітчизняної та зарубіжної науки продовжує залишатися важливою.

Сьогодні основним напрямком в реабілітації таких хворих є патогенетична спрямованість використання комплексу засобів і методів фізичної реабілітації. Однак, багато програм, які набули широкого поширення, не забезпечують належного ефекту і тривалої стійкої ремісії, оскільки недостатньо адекватно і ефективно впливають на основні патоморфологічні субстрати остеохондрозу шийного відділу хребта в поєднанні методів, що не володіють негативними побічними ефектами і не викликають явищ їх кумуляції.

Тому останнім часом дослідниками все більше уваги приділяється застосуванню природно-біологічних методів терапії остеохондрозу хребта: лікувальної фізичної культури, масажу та ін.

Зв'язок теми з науковими програмами. Дисертаційна робота виконана згідно з планом НДР кафедри фізичної реабілітації НУФВСУ і «Зведеним планом НДР у сфері фізичної культури і спорту на 2006–2010 рр.» Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту за темою 4.3.1. «Удосконалення оздоровчо-реабілітаційних програм профілактики і корекції дисфункцій, що обумовлені порушеннями в різних системах організму», номер державної реєстрації 0106U010794, згідно зі «Зведеним планом НДР у сфері фізичної культури і спорту на 2011–2015 рр.» Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту за темою 4.4. «Вдосконалення організаційних та методичних засад програмування процесу фізичної реабілітації при дисфункціональних порушеннях у різних системах організму людини», номер державної реєстрації 0111U001737, згідно з «Планом НДР Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2016–2020 рр.» за темою 4.2. «Організаційні та теоретико-методичні основи фізичної реабілітації осіб різних нозологічних, професійних та вікових груп», номер державної реєстрації 0116U001609.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації. Автор наукового дослідження проаналізував результати обстеження 95 хворих на остеохондроз, поєднаний з гіпертонічною хворобою. Перевагою дисертаційного дослідження є ретельне опрацювання значної кількості вітчизняної та зарубіжної літератури, джерельна база достатня і репрезентативна

Достовірність наукових результатів, що одержані дисертантом, не викликають сумніву.

Представлена до захисту наукова робота має логічну структуру. Дисертація викладена на 195 сторінках основного тексту і складається із вступу, огляду літератури, об'єкта та методів дослідження, розділу власних досліджень, аналізу та узагальнення одержаних результатів, висновків, практичних рекомендацій, а також переліку використаних джерел, який налічує 404 публікації. Робота ілюстрована 41 таблицями і 11 рисунками.

Основні положення, що відображають результати досліджень, базуються на методологічних підходах і методах дослідження, адекватних цілям і завданням роботи.

Репрезентативність спостережень і експериментів в повній мірі забезпечена достатньою кількістю досліджених показників, що зазнає коректної статистичної обробки та математичного аналізу. Таким чином, розглянута робота забезпечена достатнім матеріалом для дослідження і виконана з використанням сучасних методів, що дозволяють вирішити поставлені завдання і отримати об'єктивні висновки.

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету і завдання, розкрито наукову новизну та практичну значущість отриманих результатів, наведено дані про апробацію роботи та результати впровадження.

Розділ 1. «Сучасні підходи у застосуванні засобів та методів фізичної реабілітації для осіб із шийно-грудним остеохондрозом та гіпертонічною хворобою». В огляді літератури подано критичний аналіз уявлень про фізичну реабілітацію осіб, які страждають на остеохондроз хребта і гіпертонічну хворобу. Представлено обґрунтування використання засобів і методів фізичної реабілітації при даній патології, аналізуються механізми їх дії. Указано недоліки існуючих методів реабілітації осіб, які страждають на з шийно-грудний остеохондроз та гіпертонічну хворобу.

У **другому розділі «Методи та організація дослідження»:** представлено сучасні методи дослідження: оцінка якості життя за опитувальником MOS SF-3, доплерографія, вимірювання варіабельності серцевого ритму. Застосовані методи дослідження дозволили автору визначити та розрахувати показники, необхідні для обґрунтування основних положень дисертації.

Третій розділ дисертації «Характеристика функціонального стану пацієнтів із шийно-грудним остеохондрозом та гіпертонічною хворобою на етапі попередніх досліджень» складається з чотирьох підрозділів. Автором надано клінічні показники, характеристика стану серцево-судинної

системи, опорно-рухового апарату, вегетативної регуляції, оцінка адаптаційних можливостей організму пацієнтів. Характеристика якості життя пацієнтів із шийно-грудним остеохондрозом та гіпертонічною хворобою. Отримані дисертантом результати свідчать про порушення з боку хребта, а саме розвиток сколіозу грудного відділу хребта різного ступеня, зниження висоти міжхребцевих дисків, патологічну рухливість міжхребцевих дисків. Доплерографічні дані свідчать про атеросклероз та компресію вертебральних судин. Важливо, що автор за допомогою оцінки показників варіабельності серцевого ритму виявила зниження загальної активності вегетативної нервової системи, напруження та незадовільну адаптацію, підвищену активність центральних ерготропних та гуморальних механізмів регуляції серцевим ритмом. Виявлене значне перенапруження компенсаторних механізмів організму свідчить про гіперсимпатикотонічну вегетативну реактивність у більшості пацієнтів, що є важливим при підборі фізичних вправ, та підборі навантаження. Загальна оцінка ФМТ показала зниження рівня функціонального стану м'язів у пацієнтів. Гоніометрією виявлено низьку амплітуду рухів в усіх відділах хребта, особливо у шийно-грудному. Якість життя була знижена за усіма шкалами в обох вікових групах досліджуваних пацієнтів, що вказує на психологічний і фізичний дискомфорт від наявної патології.

Дисертантом отримані дані які переконливо свідчать про необхідність розробки програми фізичної реабілітації для даного контингенту з урахуванням отриманих даних.

Розділ 4. «Комплексна програма фізичної реабілітації пацієнтів із шийно-грудним остеохондрозом та гіпертонічною хворобою». Автором за результатами констатувального експерименту було представлено обґрунтування методики побудови комплексної програми фізичної реабілітації. Програма враховує, що для пацієнтів із шийно-грудним остеохондрозом та гіпертонічною хворобою характерним є високий артеріальний тиск, цервікалгія, низький об'єм безбольових рухів у шийно-

грудному відділі хребта, порушення балансу симпатичної та парасимпатичної нервової системи, зниження ступеня адаптаційних можливостей та вегетативної реактивності організму, зниження функціонального стану м'язів та як наслідок погіршення якості життя. Автором скомбіновані засоби фізичної реабілітації таким чином, щоб не було провокування чи погіршення перебігу захворювання за рахунок низки рекомендацій щодо підбору та застосування вправ. А можливість оцінки вихідного вегетативного тону та вегетативної реактивності організму, стану серцево-судинної системи дозволили обґрунтовано підійти до підбору засобів та методів фізичної реабілітації при побудові як кожного окремо взятого заняття, так і програми в цілому. Таким чином автором досить повно обґрунтовано програму фізичної реабілітації.

Розділ 5. «Ефективність комплексної програми фізичної реабілітації для осіб з шийно-грудним остеохондрозом та гіпертонічною хворобою».

Автором в результаті аналізу та узагальнення даних педагогічного експерименту було встановлено достовірні переваги розробленої програми фізичної реабілітації у порівнянні з стандартною програмою лікувального закладу. Доказано, що засоби, які використовуються в програмі впливають на патогенетичні ланки шийно-грудного остеохондрозу та гіпертонічної хвороби, про що свідчать результати формуючого експерименту.

Перевагу розробленої програми підтверджують динаміка артеріального тиску в основних групах в порівнянні з контрольними і дані доплеографії, нормалізація вегетативного тону і підвищення адаптаційного резерву організму. І що, особливо важливо, позитивна динаміка клінічних та функціональних показників супроводжувалася покращенням якості життя пацієнтів.

Розділ 6 «Аналіз та узагальнення результатів дослідження».

Дисертант ретельно резюмує всі отримані результати і проводить порівняльний аналіз з даними вітчизняних і зарубіжних вчених. Дисертант показав і глибоке знання проблеми та здатність до самостійного аналізу

великого масиву даних. У результаті проведених наукових досліджень було отримано результати, що підтверджують, доповнюють і надаються нові, щодо фізичної реабілітації хворих на шийний остеохондроз та гіпертонічну хворобу.

Висновки відображають логічне завершення аналізу отриманих результатів дослідження, його основний зміст дослідження і відповідають заявленим меті та завданням.

Практичні рекомендації сформульовані чітко, є доступними для використання в широкій практиці навчальних закладів.

Новизна дослідження і отриманих результатів. Можна не сумніватися, що наукова новизна роботи, яка полягає в тому, що автором уперше теоретично обґрунтовано та розроблено комплексну програму фізичної реабілітації для осіб II періоду зрілого та похилого віку з поєднаною патологією – шийно-грудний остеохондроз та гіпертонічна хвороба, уперше визначено методичні та організаційні особливості змісту і спрямованості фізичної реабілітації хворих на клінічному та постклінічному етапах із застосуванням базових і варіативних компонентів. Важливим є те, що уперше обґрунтовано засоби та методи відновлення осіб із поєднаною патологією з урахуванням адаптаційних механізмів нейровегетативної регуляції серцево-судинної системи на основі аналізу варіабельності серцевого ритму.

Повнота викладання матеріалів дисертації в опублікованих працях. Основні положення дисертації викладено в 9 наукових працях, з них 6 опубліковано у фахових виданнях України, з яких 5 входять до міжнародної наукометричної бази, 2 публікації апробаційного характеру, 1 публікація додатково відображає наукові дослідження. Результати дисертації добре відомі фахівцям. Результати дослідження оприлюднено на Міжнародному науковому конгресі, Міжнародних науково-практичних конференціях молодих вчених, науково-методичних конференціях кафедри фізичної реабілітації Національного університету фізичного виховання і спорту України.

Автореферат повністю відповідає змісту дисертації, дає повне уявлення про суть проведених досліджень.

Практична значущість. Комплексна програма була впроваджена в практичну діяльність відділення лікувальної фізкультури Національного військового медичного клінічного центру «ГВКГ МО України», реабілітаційного центру «Центр кінезітерапії» в м. Києві.

Матеріали дослідження впроваджено до навчального процесу кафедри фізичної реабілітації національного університету фізичного виховання і спорту України.

Але не зважаючи на численні переваги роботи, в ній є і окремі недоліки, які не впливають на її значимість:

1. У розділі 3 при викладі аналізу результатів дослідження вегетативної регуляції серцевого ритму матеріал по вихідному вегетативному тону було б логічно подати перед показниками варіабельності серцевого ритму, як представлено в розділі 5.

2. Автор не дає конкретних рекомендацій щодо виконання дихальних вправ для попередження гіпервентіляційного синдрому.

3. Не зрозуміло, як визначалося навантаження для осіб залежно від рівня вегетативної реактивності.

4. Досить об'ємні висновки, які створюють деяку незручність у сприйнятті матеріалу.

5. Можна було б зменшити кількість висновків, зокрема за допомогою 3 і 4, а висновки 5 і 6 можна було об'єднати.

Зазначені недоліки не знижують високої якості дослідження і не впливають на головні теоретичні і практичні результати дисертації.

Відповідність дисертації вимогам п. 11 „Положення про порядок присудження наукових ступенів”. Дисертаційна робота Саїнчук Анни Максимівни за своєю актуальністю, теоретичним і практичним значенням, новизною та отриманими результатами відповідає вимогам п. 11 Положення

МОН України щодо дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук.

ВИСНОВОК

Дисертаційна робота Саїнчук Анни Максимівни «Фізична реабілітація хворих шийно-грудним остеохондрозом і гіпертонічною хворобою», подана до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.03 – фізична реабілітація є закінченим науковим дослідженням, в якому отримано нові науково обгрунтовані результати щодо фізичної реабілітації хворих на шийно-грудний остеохондроз і гіпертонічну хворобу.

Актуальність теми дослідження, високий науково-методичний рівень виконання, новизна отриманих результатів, практична значущість висновків і рекомендацій для галузі фізичного виховання дозволяють вважати, що дисертаційна робота відповідає сучасним вимогам пункту 11 “Порядку присудження наукових ступенів” МОН України, а її автор Саїнчук Анна Максимівна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.03 – фізична реабілітація.

Кандидат наук з фізичного виховання і спорту,

доцент, перший проректор з НПР

Придніпровської державної академії

фізичної культури і спорту

Афанасьєв С.М.

Підпис Афанасьєва С.М.

Нач. відділу кадрів

Полякова Л.Г.